

MOJA MALA KAP

Ekološka problematika đurđevačke Podravine

Zagreb: Zelena akcija Zagreb, 1993., 120 str.

Ivan Pleše–Lukeža

SUMRAK GORANSKIH ŠUMA

Ekološka problematika delničkog kraja

Zagreb: Zelena akcija Zagreb, 1993., 119 str.

Vladimir Lay

OD BRIGE K AKCIJI

Što mogu građani činiti u zaštiti okoliša Zagreba

Zagreb: Zelena akcija Zagreb, 1996., 96 str.

Tijekom 1993. godine u Zagrebu je pokrenuta biblioteka projekta »Obrazovanje za okoliš u Hrvatskoj« izdavača *Zelene akcije Zagreb*. Jedna od namjera izdavačkog projekta – osim one koja slijedi iz samog naziva (a to je podizanje opće razine primijenjenog obrazovanja o okolišu) – jest da na reprezentativnim, ekološki problematičnim lokalitetima u Republici Hrvatskoj predoči oblike i stupnjeve njihove ugroženosti te da promovira lokalne zaštitarske akcije i njihove nositelje.

Naime, do ljeta 1996. *Zelena akcija Zagreb* publicirala je tri knjižice – svojevrsne ekološko–zemljopisne monografije, posvećene trima različitim i – po ekološkim i razvojnim problemima – posebnim lokalitetima u Republici.

U prvoj od njih, objavljenoj u srpnju 1993. pod naslovom **Moja mala kap: ekološka problematika đurđevačke Podravine** (zborniku radova što su ga uredili Branko Kolar i urednik izdavačkog projekta, mr. Vladimir Lay), autori priloga – aktivisti i stručni suradnici Ekološkog društva Đurđevac – »inventariziraju« ekološko–razvojnu problematiku svoga zavičaja. Nakon kraćeg općeg uvoda u ekologiju slijedi upoznavanje s zemljopisno–pedološkim i demografskim značajkama đur-

đevačke Podravine. Središnja poglavlja posvećena su ekološkim posljedicama nekih strateških razvojnih, već postignutih rješenja ili pak manje–više spretno argumentiranim polemikama s mogućim – za Podravinu, iz ekološkičke vizure – pogubnim razvojnim idejama. Tako prof. Kolar daje analizu gospodarskih dobitaka – ekoloških gubitaka nekih energetskih i privrednih rješenja kao što su utjecaji molvarskih centralnih plinskih stanica ili utjecaji HE »Dubrava« na cjelokupnu ekološku ravnotežu spomenute regije. U monografiji se, nadalje, daje popis zaštićenih objekata prirode đurđevačke Podravine, a knjiga, nakon biografija autorâ, završava prilogima – zbirkom značajnijih prosvjeda Ekološkog društva Đurđevac, odnosno istupima aktivista u dnevnim glasilima.

Knjiga je pisana razmjerno uravnoteženo, s argumentiranim stajalištima i dobra je ilustracija lokalnog ekološkog aktivizma, ali i njegovih razmjerno ograničenih dosegâ.

Sumrak goranskih šuma: ekološka problematika delničkog kraja, autora Ivana Pleše – Lukeže, šumarskog inženjera i ekološkičkog aktivista, druga je knjiga u toj biblioteci. Za razliku od prethodne, ova je slijedeći njezine strukturne karakteristike (uvod, razrada problematike, prilozi) – dosegla veći stupanj koherentnosti i stilske ujednačenosti. I ona, poput »podravskeg motiva«, daje prikaz stanja u regiji. Svojevrsni intermezzo između općenitog uvoda u ekološku problematiku (s dobro akcentiranim problemima šumske ekologije i kiselih kiša) i analitičkog prikaza goranskih geomorfoloških i ekoloških problema predstavlja autorov prikaz rada omladinskih ekološkičkih udruga, tzv. »zelenih patrola«. Središnji dio knjige posvećen je geoekološkim posebnostima goranske regije – šumama i njihovoj ekološkoj bilanci. Slijedeći dijelovi knjige bave se goranskim vodama (posebno stanjem zagađenosti, kategorizacijom vodotoka i sl.), zatim po-

sebnostima poljoprivredne proizvodnje i njene ugroze te faunskim raritetima. Poglavlje o demografskim obilježjima i trendovima goranske regije potvrđuje ozbiljnost autorova pristupa — pisano je pregledno uz služenje tabelama i grafikoni. Autor daje neke specifične ekološko–razvojne sugestije na pitanje o praktičnim koracima u zaustavljanju iseljavanja. U posljednjoj tematskoj cjelini — prilogima, autor daje tehničke naputke u pošumljavanju crnogoričnim vrstama, ilustrirajući i time opravdanost uvrštavanja knjige u primijenjeno–obrazovnu biblioteku.

Posljednja knjiga u izdavačkom nizu posvećena je (i formalno) Zagrepčanima. Radi se o knjizi **Od brige k akciji: što mogu građani činiti u zaštiti okoliša Zagreba** (1996.), voditelja cjelokupnog izdavačkog projekta, mr. Vladimira Laya. Posljednja knjiga u biblioteci kao da sažima i amplificira uredničke intencije u razvijanju izvaninstitucionalnog primijenjenog obrazovanja za okoliš. Štoviše, njezin je naglasak ponajvećma na uvjeravanju građana o nužnosti izvaninstitucionalnog (nedržavnog) djelovanja, te se može smatrati plaidoyerom za konkretno građansko angažiranje u području zaštite okoliša. Metodološki, knjiga postiže rečeni učinak argumentacijom/agitacijom na sljedećim »razinama«. Najprije, po autorovim riječima, želi predočiti glavne probleme onečišćenja Zagreba, zatim prikazom prava i zakonskog okvira za sudjelovanje građana u zaštiti okoliša treba skrenuti pozornost na legitimnost i (u zapadnom svijetu uobičajenu praksu) poželjnost građanskog samoorganiziranja. Nadalje, autor ističe da se oslanjanjem na masovne medije ne može dobiti ni približno točna slika o stanju okoliša te sukladno tome knjiga želi, na kraju, pružiti neke ideje i odgovore na pitanje iz svoga podnaslova.

Prvo poglavlje »inventarizira« probleme okoliša Zagreba i njegove okolice iz perspektive dviju skupina: stručnjaka i građana. Za prikaz mišljena ovih dviju skupina autor polazi od rezultata rada grupe

stručnjaka na »Ekološkom projektu Zagreb« i od mišljenja građana o neuralgičnim problemima iskazanim ponajprije putem »prijava« preko »zelenog telefona« *Zelene akcije Zagreb*. Dok u percepciji i rangiranju ekoloških problema u gradskom području između ovih dviju skupina nema bitnijih razlika očita je (očekivana) razlika u analitički razrađenijoj klasifikaciji ekoloških problema u stručnjaka. Nadalje, prema »prijavama« građana najvećim problemom pokazuju se najuočljiviji onečišćivači — komunalni otpad, automobilske olupine, ali i naprasna redukcija već postojećih zelenih područja.

U poglavlju o zakonskim mogućnostima koje građanima stoje na raspolaganju u rješavanju i »obračunavanju« sa zagađivačima ili onečišćivačima autor vrlo pregledno i informativno (s potrebnim referencijama o zakonima) obavještava čitatelje o legalnim okvirima pozivanjem na koje ili unutar kojih je moguće izvršavati određene akcije u smislu borbe za očuvanje kvalitete okoliša (tužbe, udruživanja i sl.).

U poglavlju o medijskoj dostupnosti punih istina o stanju okoliša i njegovom ugrožavanju — sociološki relevantnom dijelu knjige — autor ističe ulogu nevladinih organizacija u premošćivanju barijera između stručnjačke i laičke javnosti i u promicaju ekološkičke akcije kao i u medijskoj konstrukciji cjelovitijih istina o okolišu.

Zaključni dio knjige posvećen je oblicima djelovanja u zaštiti okoliša što stoje na raspolaganju građanima. Ponajprije, upozorava autor, treba krenuti od vlastitog ponašanja: smanjiti emisije zračnih polutanata (redukcijom korištenja vlastita prijevoza), štediti energente, zbrinjavati otpad na predviđene načine itd. Zatim je moguće organizirati se u građanske udruge za pritisak na zagađivače ili koristi postojeće organizacije za zaštitu okoliša kao što je *Zelena akcija Zagreb*. Moguće je, uostalom, i neposredno obraćanje komunal-

nim poduzećima radi dobivanja potrebnih informacija za organiziranje pritisaka i sličnog djelovanja. Knjiga završava optimističnom konstatacijom da je prostor za akcije zainteresiranih aktera u zaštiti okoliša otvoren, premda nedovoljno definiran. Stoga valja poraditi na kulturi akcije i aktivne »moralne potpore«.

Prilozi, kojima je i ova knjiga opremljena, trebaju pomoći i »ohrabriti« građane da sami naprave lako dostupne korake. Tako se tu nalazi »zeleni adresar« sa ažuriranim podacima o službama u čije područje djelovanja posredno ili neposredno spada i

problematika brige o okolišu. Drugi prilog donosi »Popis zakona i drugih propisa kojima se uređuju pitanja zaštite okoliša«.

Knjiga predstavlja dobar promotivni okvir i *Zelene akcije Zagreb* i same autorove nakane za aktivnijim sudjelovanjem građana na rješavanju ekoloških problema grada Zagreba. U ovim posljednjim namjerama knjiga nadilazi lokalne granice grada.

Tomislav Murati